

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ТА ПРАВОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ В ЦИФРОВУ ЕПОХУ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 22 квітня 2026 року

Том 1

Одеса
2026

УДК 34:004:316.4(477)
С 70

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 23.04.2026 р.)*

За загальною редакцією академіка **С. В. Ківалова**

**С70 Соціально-політична та правова система України в цифрову епоху: сучасні виклики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 22 квітня 2026 р.) / заг. ред. С. Ківалова ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2026. – Т. 1. – 704 с.
ISBN 978-617-8763-15-2**

Матеріали конференції узагальнюють результати наукових досліджень і практичних напрацювань учених, фахівців та представників професійних спільнот, виконаних в умовах воєнного часу та глибоких суспільних трансформацій.

У збірнику представлено широкий спектр наукових розвідок і практико-орієнтованих досліджень, що охоплюють актуальні проблеми публічного та приватного права, функціонування держави, судової та правоохоронної системи, а також трансформації суспільних процесів у цифрову епоху. Значну увагу приділено питанням адміністративного, фінансового, конституційного, міжнародного, морського та митного права, а також сучасним викликам у сфері кримінального права, кримінального процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності.

Окремі наукові секції присвячені проблемам удосконалення судоустрою, діяльності прокуратури, адвокатури та інших правоохоронних органів, розвитку трудового права і права соціального забезпечення, а також реформуванню цивільного, господарського, земельного, екологічного та енергетичного права. Збірник відображає також міждисциплінарний характер сучасних досліджень, охоплюючи питання філософії права, світових соціально-політичних процесів, соціології та психології, економіки та підприємництва в умовах війни і повоєнного відновлення. Важливе місце посідають дослідження у сфері інформаційних технологій, кібербезпеки, штучного інтелекту та математичного моделювання як ключових чинників забезпечення національної безпеки.

Крім того, у збірнику висвітлено проблематику педагогіки, лінгвістики права, перекладознавства, журналістики, фізичної та військової підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розрахований на науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти та практиків у галузях права, економіки, соціології, психології, політології, інформаційних технологій і суміжних дисциплін.

УДК 34:004:316.4(477)

Відповідальний за випуск професор **М. Р. Аракелян**

Матеріали видано в авторській редакції.

ISBN 978-617-8763-15-2

© НУ «Одеська юридична академія, 2026
© Автори статей, 2026

Hrebeniuk Dmytro

BETWEEN UNIVERSALISM AND FRAGMENTATION: THE EVOLUTION OF INTERNATIONAL HUMAN RIGHTS STANDARDS 225

Бугаєць Альона Сергіївна

ЦИФРОВІЗАЦІЯ СУСПІЛЬСТВА. 228

Бондарюк Ольга Олегівна

ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ВИКРАДЕННЯ ДІТЕЙ У МІЖНАРОДНОМУ ТА НАЦІОНАЛЬНОМУ ПРАВІ. 230

Галат Владислав Ігорович

ЗАКОНОДАВЧА ЕВОЛЮЦІЯ СТАТТІ 25 КОНВЕНЦІЇ ООН ПРО МІЖНАРОДНУ КУПІВЛЮ-ПРОДАЖ ТОВАРІВ: ВІД ПРОЄКТУ ДО СУЧАСНОГО ФОРМУЛЮВАННЯ 234

Жакун Маргарита Юріївна

ВОЄННА ДИПЛОМАТІЯ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ. 237

Івахненко Єлизавета Олександрівна

СТАНОВЛЕННЯ НОРМАТИВНИХ ТА ІНСТИТУЦІЙНИХ ЗАСАД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ЖІНОК В УМОВАХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ У ХІХ – ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ ХХ СТОЛІТТЯ 241

Ковальчук Андрій Трохимович

МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У СФЕРІ ЗАХИСТУ КРИТИЧНОЇ ЕНЕРГЕТИЧНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВІЙСЬКОВИХ ЗАГРОЗ 245

Омельченко Іван Ігорович

СТАНОВЛЕННЯ ПРИНЦИПУ ПРОПОРЦІЙНОСТІ В МІЖНАРОДНОМУ ГУМАНІТАРНОМУ ПРАВІ. 248

Островерхий Олександр Олександрович

ПРИТЯГНЕННЯ ДО ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ НАЙВИЩОГО КЕРІВНИЦТВА ДЕРЖАВИ ЗА ЗЛОЧИН АГРЕСІЇ У ХХІ СТОЛІТТІ 251

Раздорозний Герман Юрійович

УЧАСТЬ АДВОКАТІВ У ПРАВОВІЙ СИСТЕМІ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ ТА МІЖНАРОДНО-ПРАВОВІ ГАРАНТІЇ 253

Редченко Ярослав Олександрович

МІЖНАРОДНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ЦИФРОВИХ ВАЛЮТ У КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ. 255

Ругало Богдан Андрійович

ІШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ І МАТЕМАТИЧНЕ МОДЕЛЮВАННЯ В УМОВАХ ВОЄННИХ ТА БЕЗПЕКОВИХ ВИКЛИКІВ: МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ 259

Самойлюк Дмитро Геннадійович

ФОРМУВАННЯ ІНСТИТУТУ ДОКАЗУВАННЯ В МІЖНАРОДНОМУ КРИМІНАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ 262

Taylor Alla Valeriivna

UNIVERSAL PERIODIC REVIEW AS A MECHANISM FOR MONITORING HUMAN RIGHTS IN ISLAMIC STATES 265

Фасій Анастасія Володимирівна

ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПРИМУСОВОГО ЛІКУВАННЯ В УМОВАХ ГУМАНІТАРНИХ КРИЗ: КОНВЕРГЕНЦІЯ МІЖНАРОДНОГО ГУМАНІТАРНОГО ПРАВА ТА СТАНДАРТІВ ОХОРОНИ ПСИХІЧНОГО ЗДОРОВ'Я 268

Чернявський Марк Віталійович

ЦИФРОВІЗАЦІЯ МИРОТВОРЧИХ ОПЕРАЦІЙ ООН ЯК НОВИЙ ЕЛЕМЕНТ СИСТЕМИ МІЖНАРОДНОЇ БЕЗПЕКИ В МІЖНАРОДНОМУ ПРАВІ. 272

Ciornii Inesa

ANTARCTICA, HUMAN RIGHTS AND INTERNATIONAL LEGAL RESPONSIBILITY: UKRAINE'S LEGAL PERSPECTIVE FROM THE AKADEMIK VERNADSKY STATION 274

Key words: United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods (1980), fundamental breach of contract, contractual expectations, foreseeability of harm, avoidance of contract, international sale of goods, United Nations Commission on International Trade Law.

Жакун Маргарита Юріївна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри міжнародного та європейського права*

ВОЄННА ДИПЛОМАТІЯ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ

Цифрова епоха – сучасний етап суспільного розвитку, що характеризується широким впровадженням цифрових технологій у сферу державного управління, міжнародних відносин, безпеки та комунікації. Її становлення пов'язується з розвитком інформаційного суспільства наприкінці XX століття, поширенням мережі Інтернет, глобалізацією інформаційних процесів і стрімким розвитком інформаційно-комунікаційних технологій у XXI столітті. Ці процеси зумовили не лише появу нових форм взаємодії між державами, а й нових способів впливу та загроз міжнародній безпеці.

За таких умов однією з характерних рис міжнародних відносин стала посилена конкуренція держав за вплив на громадську думку, формування сприятливого образу власної зовнішньої політики та залучення міжнародної підтримки відповідно до національних інтересів. У цьому контексті цифрові технології істотно розширили інструментарій публічної дипломатії, надавши державам можливість оперативно комунікувати із зарубіжною аудиторією, поширювати власні наративи, протидіяти дезінформації та зміцнювати міжнародну підтримку.

Водночас в умовах збройного конфлікту або кризової ситуації цифрова дипломатія не обмежується лише комунікативною функцією, а дедалі більше інтегрується у сферу безпекового реагування. У цьому аспекті воєнна дипломатія як офіційна дипломатична діяльність уповноважених суб'єктів міжнародного права, що здійснюється у зв'язку зі збройним конфліктом, застосуванням сили чи погрозою силою та спрямована на захист інтересів у сфері безпеки, міжнародну координацію й управління конфліктом у межах міжнародного правопорядку [10], також зазнає трансформації під впливом нових форм і засобів ведення війни. За таких умов цифрова дипломатія постає не лише окремим напрямом сучасної дипломатичної практики, а й важливим інструментом воєнної дипломатії, що забезпечує оперативну міжнародну комунікацію, координацію із союзниками та міжнародними організаціями, формування зовнішньої підтримки і протидію інформаційним загрозам.

У зарубіжній науковій літературі проблематика цифрової трансформації міжнародних відносин та міжнародно-правових викликів цифрової епохи відо-

брана у працях Ф. Хансона, Г. Гербнера, Дж. Грюніга, Л. Пай, Г. Кіссінджера та ін. В українському науковому дискурсі питання цифрової дипломатії, кібербезпеки, міжнародно-правової кваліфікації кібератак і відповідальності за них досліджують Я. Турчин, Н. Грущинська, Д. Гайдай, Б. Гуменюк, Л. Літра, Ю. Кононенко, Ю. Фальке, О. Сагайдак, Т. Краснопольська, І. Милосердна, О. Пасешник, Л. Невара, А. Ю. Ковальчук, Б. В. Чернявська та ін.

Становлення цифрової дипломатії зазвичай пов'язують із 1996 р. та діяльністю Інформаційного агентства США – ЮСІА (USIA, *United States Information Agency*), яке започаткувало перший інтернет-журнал *Washington Files*. На початковому етапі розвиток цифрової дипломатії виявлявся у розміщенні інформаційних матеріалів на офіційних веб-сайтах дипломатичних представництв Сполучених Штатів, які згодом були систематизовані та інтегровані до системи Електронних журналів Уряду США [1, с. 109].

У науковій літературі для її позначення також використовуються суміжні поняття, зокрема е-дипломатія, кібердипломатія, мережева дипломатія, дипломатія 2.0, твітер-дипломатія (Twiplomacy). Незважаючи на термінологічні відмінності, усі ці дефініції об'єднує спільна ознака – застосування сучасних цифрових інструментів для здійснення міжнародної комунікації, представлення офіційної позиції держави та досягнення цілей її зовнішньої політики [3, с. 171].

Водночас розвиток цифрових технологій вплинув не лише на форми дипломатичної взаємодії, а й на сам характер сучасного збройного протистояння. Якщо раніше конфлікт асоціювався передусім із кінетичним застосуванням сили, то сьогодні він дедалі частіше супроводжується кіберопераціями, інформаційно-психологічним впливом, боротьбою за контроль над наративами та використанням цифрових платформ для мобілізації міжнародної підтримки. За таких умов кіберпростір поступово перетворився на окреме середовище стратегічного суперництва, у межах якого здійснюються дії, здатні впливати на функціонування критичної інфраструктури, державного управління та безпекового сектору.

Стратегія кібербезпеки України від 14 травня 2021 року визначає кіберпростір одним із можливих театрів воєнних дій [7]. Аналогічний підхід простежується і на рівні міжнародних інституцій. Зокрема, НАТО офіційно визнає кіберпростір як домен військових операцій, зазначаючи, що агресивна війна росії проти України наочно продемонструвала, наскільки кібердіяльність є характерною ознакою сучасного конфлікту. Водночас росія активізувала і гібридні дії проти союзників та партнерів НАТО, зокрема шляхом зловмисної кібердіяльності. У сукупності це свідчить про те, що кіберпростір уже не може розглядатися лише як технічне середовище комунікації, а постає окремим простором стратегічного суперництва [9].

У контексті повномасштабної збройної агресії росії проявився саме системний характер цифрового виміру сучасного конфлікту. За даними Держспецзв'язку, у 2024 р. CERT-UA опрацювала 4315 кіберінцидентів, що на 69,8 % більше, ніж

у 2023 р.; у 2025 р. їх кількість зростає до 5927, тобто ще на 37,4 % [8]. Основними цілями атак були державні органи, органи місцевого самоврядування, сектор безпеки й оборони та суб'єкти, залучені до забезпечення воєнних потреб.

Цифровізація дипломатичних засобів реагування на сучасні загрози вже не може зводитися лише до онлайн-присутності відомств чи як спосіб оперативного поширення заяв. У період війни цифрові інструменти інтегруються у механізм воєнної дипломатії, оскільки забезпечують безперервну комунікацію із союзниками та міжнародними організаціями, сприяють координації політичної, безпекової й гуманітарної підтримки, використовуються для протидії дезінформації та слугують засобом донесення міжнародно-правової позиції держави до зовнішньої аудиторії.

Показовою у цьому аспекті є практика МЗС України, яке запровадило цифрову особу для інформування з консульських питань, а наприкінці того ж року підбило підсумки реалізації сотень проєктів у межах ініціативи «Голос України. Стратегічні комунікації та м'яка сила», окремо наголосивши на роботі з новими аудиторіями та цифровими форматами [4]. Це показує, що цифрова дипломатія в умовах війни виконує не допоміжну, а прикладну функцію: вона працює на міжнародну мобілізацію, легітимацію позиції держави та зміцнення зовнішньої підтримки.

Міжнародно-правова складність цифрового виміру сучасного конфлікту полягає в тому, що розвиток кібероперацій і цифрових форм впливу випереджає їх належне нормативне осмислення. Хоча міжнародне право вже містить загальні принципи, які можуть застосовуватися до нових загроз, воно не завжди дає чіткі відповіді щодо кваліфікації кібердій, меж допустимого реагування, суб'єктів відповідальності та юридичних наслідків цифрових атак. Особливо це виявляється тоді, коли кібератака не спричиняє негайного фізичного руйнування, але порушує функціонування енергетичних, телекомунікаційних, транспортних чи адміністративних систем [2].

У зв'язку з цим особливого значення набувають щонайменше три питання. По-перше, чи може кібератака розглядатися як форма застосування сили. По-друге, яким чином забезпечити захист прав людини в умовах цифрових атак, якщо їх наслідки безпосередньо впливають на реалізацію права на життя, безпеку, доступ до медичної допомоги, інформації та ефективного державного захисту [6]. По-третє, хто і в якій формі несе міжнародно-правову відповідальність за цифрові дії, що спричинили гуманітарні наслідки. У цій площині ключовими залишаються проблеми атрибуції кібероперацій та вибору правового режиму відповідальності – відповідальності держави за міжнародно-протиправне діяння чи індивідуальної кримінальної відповідальності, якщо наслідки атаки є достатньо тяжкими [5]. Зважаючи на це, цифрові атаки потребують оцінки не лише через безпекову, а й через гуманітарну та правозахисну оптику.

За таких умов воєнна дипломатія виконує функцію переведення цифрових проявів конфлікту у сферу міжнародного реагування. Саме через її інстру-

менти до міжнародної спільноти доводиться інформація про кібератаки на критичну інфраструктуру, втручання в державні інформаційні системи, деградаційні інформаційно-психологічні операції та інші прояви цифрової і гібридної війни. Використання цифрових засобів у цьому процесі дає змогу не лише оперативно поширювати верифіковані дані, а й фіксувати наслідки таких дій для безпеки держави та цивільного населення, формувати доказову основу для міжнародної комунікації і включати відповідні питання до дипломатичного та міжнародно-правового порядку денного. У цьому сенсі саме в умовах збройного конфлікту воєнна дипломатія забезпечує міжнародне визнання цифрових загроз як реального складника сучасної агресії та створює політико-правові передумови для колективного реагування і міжнародно-правової відповідальності.

Список використаних джерел:

1. Гуцал С. А. Публічна дипломатія як сучасний пріоритет зовнішньої політики держави. *Стратегічні пріоритети*. 2010. № 3(16). С. 106-114.
2. Ковальчук А. Ю., Чернявська Б. В. Міжнародна правова визначеність масштабних кібератак. *Juris Europensis Scientia*. 2024. № 4. С. 90-96. DOI: <https://doi.org/10.32782/chern.v4.2024.15>.
3. Кубко В. Цифрова дипломатія в сучасних міжнародних відносинах. *Вісник Львівського університету. Серія філософсько-політологічні студії*. 2023. Вип. 50. С. 170-176. DOI: <https://doi.org/10.30970/PPS.2023.50.22>.
4. МЗС України призначено цифрову особу для інформування щодо консульських питань. Офіційний сайт Міністерства закордонних справ України. URL: <https://mfa.gov.ua> (дата звернення: 01.04.2026).
5. Невара Л. Міжнародно-правова відповідальність за кібератаки під час збройного конфлікту крізь призму міжнародного гуманітарного права. *Право України*. 2024. № 3. С. 34-44. DOI: <https://doi.org/10.33498/loou-2024-03-034>.
6. Пасешник О. Р. Застосування норм міжнародного гуманітарного права до кібератак: проблеми та перспективи. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 8. С. 248-251. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2025-8/57>.
7. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 14 травня 2021 року «Про Стратегію кібербезпеки України» від 26.08.2021 № 447/2021 : Указ Президента України : станом на 26.08.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/447/2021#Text> (дата звернення: 01.04.2026).
8. CERT-UA минулого року опрацювала 4315 кіберінцидентів. Офіційний сайт Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України. URL: <https://cip.gov.ua/ua> (дата звернення: 06.04.2026).
9. Cyber defence. *North Atlantic Treaty Organization*. URL: <https://www.nato.int/en> (дата звернення: 01.04.2026).
10. Жакун М. Сучасна воєнна дипломатія в дії: міжнародно-правовий контекст відносин між Україною та Європейським Союзом. *Науковий вісник Ужого-*

Ключові слова: воєнна дипломатія, цифрова дипломатія, збройний конфлікт, кіберпростір, кібератаки, міжнародно-правова відповідальність, міжнародне гуманітарне право, права людини, гібридні загрози, міжнародна безпека.

Key words: wartime diplomacy, digital diplomacy, armed conflict, cyberspace, cyberattacks, international legal responsibility, international humanitarian law, human rights, hybrid threats, international security.

Івахненко Єлизавета Олександрівна
*Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірантка кафедри міжнародного та європейського права*

СТАНОВЛЕННЯ НОРМАТИВНИХ ТА ІНСТИТУЦІЙНИХ ЗАСАД ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЗАХИСТУ ПРАВ ЖІНОК В УМОВАХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ У XIX – ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XX СТОЛІТТЯ

Визнання прав жінок у міжнародних документах, як універсальних, так і регіональних, багато в чому свідчить про відображення еволюції прав людини, а також їхню специфікацію залежно від суб'єктів захисту, що, у свою чергу, має значний вплив на розвиток концепції захисту прав жінок у період збройних конфліктів. У зв'язку з цим, слід зазначити, що дослідження історії міжнародно-правового захисту жінок під час збройних конфліктів вбачається важливим для розуміння того, як людство фактично еволюціонувало від сприйняття жінки в якості «трофея» до визнання її суб'єктом права з «особливими потребами» у захисті.

Примітно, що до появи сучасного міжнародного гуманітарного права сьогодні прослідковується низка документів, спрямованих на регулювання ведення бойових дій. Зокрема, витoki захисту цивільного населення в умовах збройних конфліктів сягають часів укладання у 1393 році Земпахської угоди між воюючими швейцарськими кантонами (такий тип угод надалі отримав назву «картелей та капітуляцій»), в якій уперше на нормативному рівні було закріплено вимогу щодо недоторканності поранених та поваги до їх особистості та майна, а жінкам і дітям заборонено воювати. До 1864 року було укладено понад 290 таких угод [1; 2, с. 27].

Головним джерелом кодифікаційних процесів у другій половині XIX – до 40-х років XX століття, пов'язаних із захистом жінок у період збройних, виступили міжнародні конференції, ідею проведення яких було започатковано на Віденському конгресі 1814-1816 років. На дипломатичних конференціях розроблялись міжнародно-правові акти, зокрема конвенції, спрямовані на мирне врегулювання міжнародних спорів, уніфікацію міжнародного приватного права,